

คู่มือการใช้ซอฟต์แวร์ MultiSpec Windows Application

โดย ภัทรินทร์ โสภิษฐ์ธรรมกุล ยุววิจัย LESA มหาวิทยาลัยมหิดล

ซอฟต์แวร์ MultiSpec Windows Application เป็นซอฟต์แวร์ที่พัฒนาโดย School of Electrical and Computer Engineering Purdue University ใช้เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสเปกตรัมของสิ่งปกคลุมพื้นที่ (Land Cover) ชนิดต่างๆ โดยภาพถ่ายดาวเทียมที่นิยมนำมาใช้ส่วนใหญ่มาจากดาวเทียม Landsat 5 และ 7 ซึ่งภาพถ่ายจากดาวเทียมที่มีระบบการถ่ายภาพแตกต่างกัน จะมีขนาดของพิกเซลแตกต่างกันด้วย เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat ระบบ TM มีพื้นที่ 30 x 30 เมตร ต่อ 1 พิกเซล ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat ระบบ MSS มีพื้นที่ 80 x 80 เมตร ต่อ 1 พิกเซล ภาพถ่ายดาวเทียมที่พิกเซลมีขนาดเล็ก เช่น TM จะให้ภาพที่ละเอียดกว่า ภาพถ่าย MSS ซึ่งมีพิกเซลขนาดใหญ่

เมื่อได้ภาพถ่ายดาวเทียมที่ต้องการ ภาพเหล่านี้จะถูกนำมาเปลี่ยนเป็นภาพ True Color หรือภาพ False Color จากการนำแบนด์ต่างๆ มาแทนในแม่สี 3 สี คือ สีน้ำเงิน สีเขียว สีแดง โดยแบนด์ คือ ช่วงคลื่นแสงที่ตาของมนุษย์สามารถมองเห็น และช่วงคลื่นรังสีอินฟราเรด (Infrared, IR) ซึ่งช่วงคลื่นรังสีอินฟราเรดสามารถแบ่งได้อีก 3 ชนิด คือ รังสีอินฟราเรดใกล้ (Near IR) รังสีอินฟราเรดกลาง (Mid IR) และรังสีอินฟราเรดความร้อน (Thermal IR) ภาพ True Color และภาพ False Color แตกต่างกันว่าภาพ True Color จะเป็นการนำแค่ช่วงคลื่นแสงที่ตาของมนุษย์สามารถมองเห็นมาแทนในแม่สีเท่านั้น ทำให้ได้ภาพสีที่เป็นธรรมชาติ แต่ภาพ False Color จะนำทั้งช่วงคลื่นแสงที่ตาของมนุษย์มองเห็นและช่วงคลื่นรังสีอินฟราเรดมาแทนในแม่สีทั้งสาม ทำให้เกิดสีที่แตกต่างไปจากภาพ True Color ซึ่งภาพ False Color เหล่านี้จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และจำแนกประเภทของสิ่งปกคลุมพื้นผิว และดาวเทียมแต่ละระบบก็จะมีจำนวนแบนด์ไม่เท่ากัน ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความละเอียดแตกต่างกัน อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากกราฟสเปกตรัมของสิ่งปกคลุมพื้นที่บริเวณพิกเซลที่ต้องการได้ โดยสามารถแปลความหมายได้ว่า สิ่งปกคลุมพื้นที่บริเวณที่เราต้องการนั้นสามารถสะท้อนหรือดูดกลืนแบนด์ต่างๆ ได้ดีแค่ไหน เนื่องจากสิ่งปกคลุมพื้นที่ต่างชนิดกัน ก็จะสะท้อนและดูดกลืนแบนด์ต่างๆ ออกมาแตกต่างกัน

ขั้นตอนการเปิดไฟล์ภาพ เป็นการนำภาพเข้ามาเพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นภาพ **True Color** หรือ **False Color**

1. การเปิดไฟล์ .lan

- เข้าเมนู File เลือก Open Image หรือกดคีย์ Ctrl + O
- ถ้าโปรแกรมไม่ขึ้นค่า Size Specification ให้เองโดยอัตโนมัติ ให้กรอกข้อมูลดังภาพข้างล่าง

Set Multispectral File Format Specifications for:

BANYANGSUNG.LAN

Size Specifications:

Number of Lines	512	File Header Bytes	0
Number of Columns	512	File Trailer Bytes	0
Number of Channels	5	Preline Bytes	0
Start Line Number	1	Postline Bytes	0
Start Column Number	1	Prechannel Bytes	0
		Postchannel Bytes	0

Band Interleave Format: BIL-Band Interleave by Line

Swap Bytes

Data Value Type: 8-bit Unsigned integer

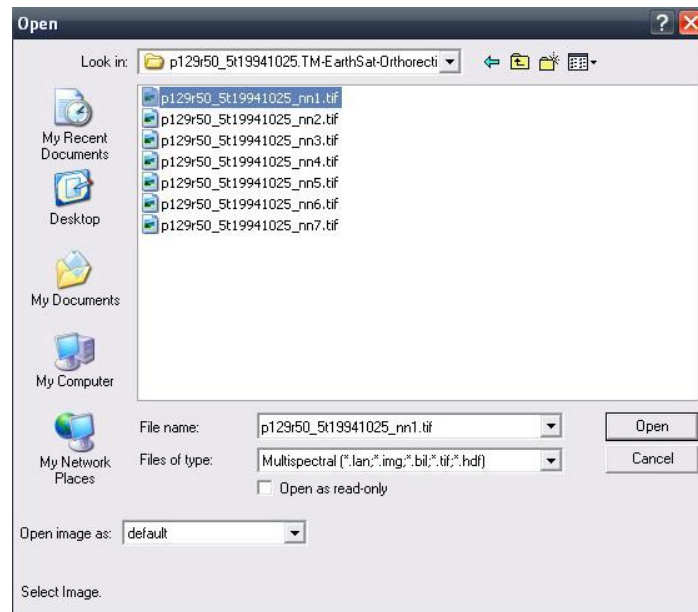
Cancel OK

Number of Lines (จำนวนเส้นแนวนอน)	512 pixels
Number of Columns (จำนวนเส้นแนวตั้ง)	512 pixels
Number of channels (จำนวนแบนด์)	5 bands ได้แก่ Blue, Green, Red, Near IR, Mid IR
	ภาพถ่าย MSS ของดาวเทียม LandSat มี 4 แบนด์
	ภาพถ่าย TM ของดาวเทียม LandSat 4 และ LandSat 5 มี 5 แบนด์
	ภาพถ่าย TM ของดาวเทียม LandSat 7 มี 7 แบนด์
Start Line Number (เริ่มจากเส้นแนวนอนที่)	1
Start Column Number (เริ่มจากเส้นแนวตั้งที่)	1

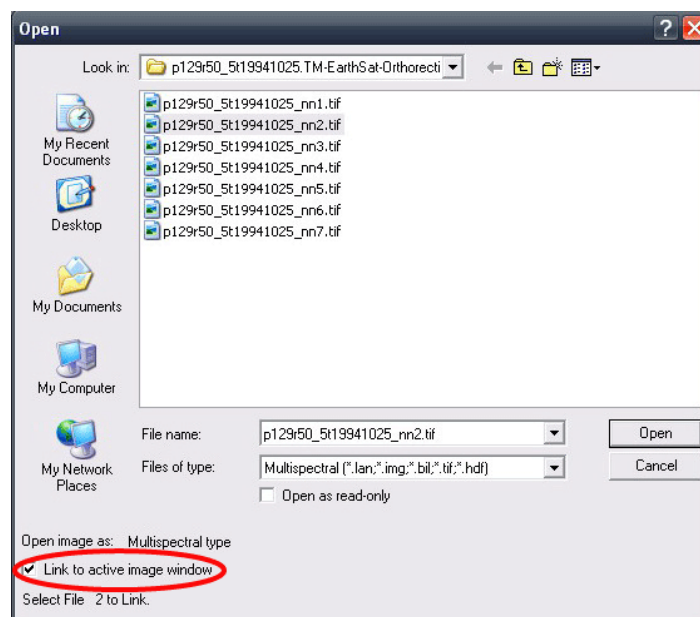
2. การเปิดไฟล์ .tif

ไฟล์ .tif เป็นไฟล์ที่ถูกบีบอัดไว้ เนื่องจากมีขนาดใหญ่ ต้อง Unzip ก่อน (ไฟล์ .tif จะถูกแยกเป็นไฟล์ของแต่ละแบนด์ การเปิดจะต้องนำภาพเหล่านี้มารวมกัน โดยเปิดไฟล์หลายๆ ครั้ง ทีละไฟล์)

- เข้าเมนู File เลือก Open Image หรือกดคีย์ Ctrl + O
- คลิกไฟล์ .tif ที่ต้องการแล้วกด Open

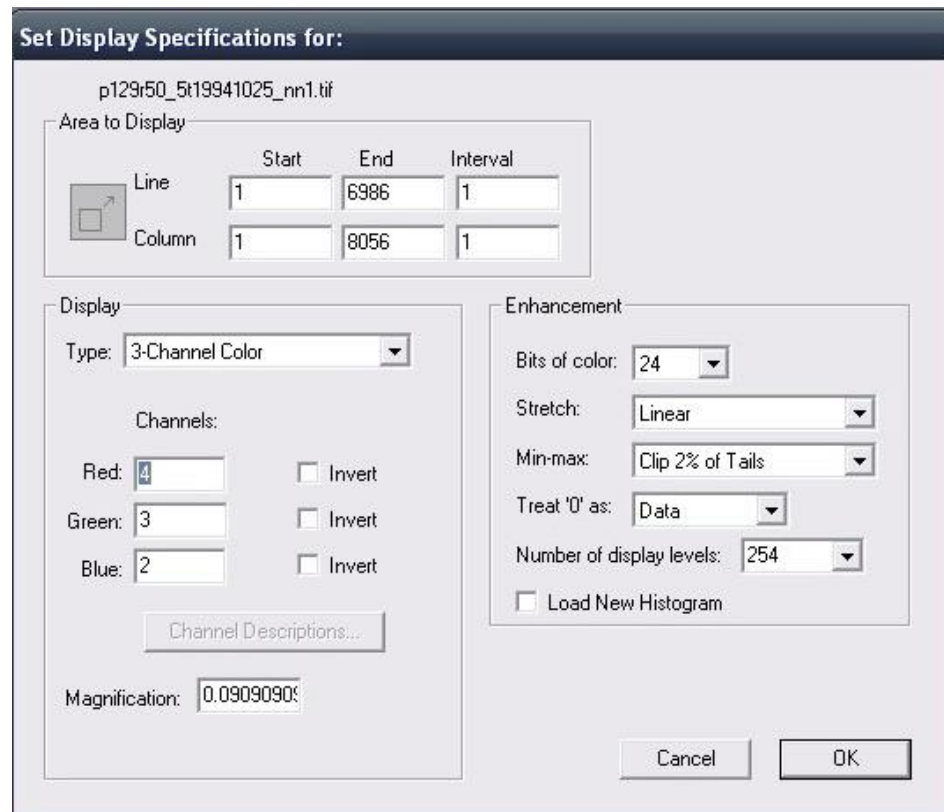
- เข้าเมนู File เลือก Open Image อีกครั้ง
- คลิกช่องสี่เหลี่ยม Link to active image window ที่มุมซ้ายล่างของวินโดว์ Open ให้ขึ้นเครื่องหมายถูกตามภาพด้านล่าง

- ทำการเปิดไฟล์ทุกไฟล์ที่ต้องการต่อเนื่องกันไป เมื่อเปิดภาพสุดท้ายแล้วให้กดปุ่ม Cancel

การตั้งค่าภาพ True Color / False Color

- เข้าเมนู Processor เลือก Display Image หรือกดคีย์ Ctrl + D
- ตั้งค่า Set Display Image Specifications ตั้งภาพข้างล่าง

Area to Display

Line End	จำนวนพิกเซลของเส้นแนวนอน
Line Column	จำนวนพิกเซลของเส้นแนวตั้ง

Display

Type	จำนวนแบนด์ที่ต้องการให้แสดง
Red	ใช้สีแดงแสดง Band (Channel)
Green	ใช้สีเขียวแสดง Band (Channel)
Blue	ใช้สีน้ำเงินแสดง Band (Channel)

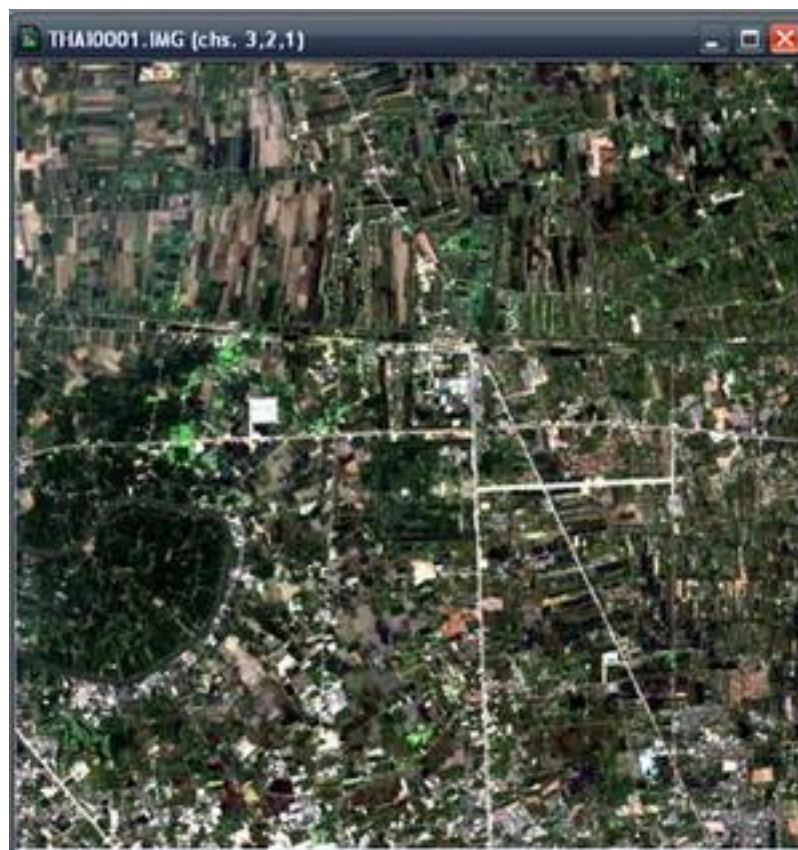
ภาพที่ได้จะแสดงแบนด์ต่างๆ ออกมาในรูปของแม่สีทั้งสาม ที่แทนไปในข้างต้น

ตัวอย่างการตั้งค่า **True Color** จากภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 5 ระบบ TM ทำให้ได้ภาพที่มีสีเป็นธรรมชาติ

- เข้าเมนู File เลือก Open Image หรือกดคีย์ Ctrl + O เลือกภาพที่ต้องการวิเคราะห์
- เข้าเมนู Processor เลือก Display Image หรือกดคีย์ Ctrl + D
- กำหนด Display

Type	จำนวนแบนด์ที่ต้องการให้แสดง ให้เป็น 3-Channel Color
Red	ใช้สีแดงแสดง Band 3
Green	ใช้สีเขียวแสดง Band 2
Blue	ใช้สีน้ำเงินแสดง Band 1

การแทนแบนด์ในแม่สี หมายความว่า แทนคลื่นแสงสีแดงด้วยแม่สีสีแดง แทนคลื่นแสงสีเขียวด้วยแม่สีเขียว แทนคลื่นแสงสีน้ำเงินด้วยแม่สีน้ำเงิน การนำแค่ช่วงคลื่นแสงที่ตาของมนุษย์สามารถมองเห็นมาแทนในแม่สีเท่านั้น จึงทำให้ได้ภาพสีที่เป็นธรรมชาติ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์สิ่งปกคลุมพื้นผิวด้วยซอฟต์แวร์ MultiSpec จากภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 5 ระบบ TM แบนด์ 3, 2, 1

ตัวอย่างการตั้งค่า **False Color** จากภาพถ่ายดาวเทียม LandSat 5 ระบบ TM bands ทำให้ได้ภาพที่มีสีแตกต่างจากภาพ True Color ซึ่งนำไปใช้ในการวิเคราะห์และจำแนกประเภทของสิ่งปกคลุมพื้นผิว

- เข้าเมนู File เลือก Open Image หรือกดคีย์ Ctrl + O เลือกภาพที่ต้องการวิเคราะห์
- เข้าเมนู Processor เลือก Display Image หรือกดคีย์ Ctrl + D
- กำหนด Display

Type	จำนวนแบนด์ที่ต้องการให้แสดง ให้เป็น 3-Channel Color
Red	ใช้สีแดงแสดง Band 4
Green	ใช้สีเขียวแสดง Band 3
Blue	ใช้สีน้ำเงินแสดง Band 2

การแทนแบนด์ในแม่สี หมายความว่า แทนคลื่นรังสีอินฟราเรดใกล้ด้วยแม่สีแดง แทนคลื่นแสงสีเขียวด้วยแม่สีเขียว แทนคลื่นแสงสีเขียวด้วยแม่สีน้ำเงิน การแทนแบนด์ในแม่สีสำหรับการเปลี่ยนภาพให้เป็นภาพ False Color นั้นสามารถนำทั้งช่วงคลื่นแสงที่ตาของมนุษย์มองเห็นและช่วงคลื่นรังสีอินฟราเรดเข้ามาแทนได้ ตามตารางที่กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อให้ได้ภาพที่มีสีเปลี่ยนไป และสามารถนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งปกคลุมพื้นผิวประเภทต่างๆ ดังภาพที่ 2

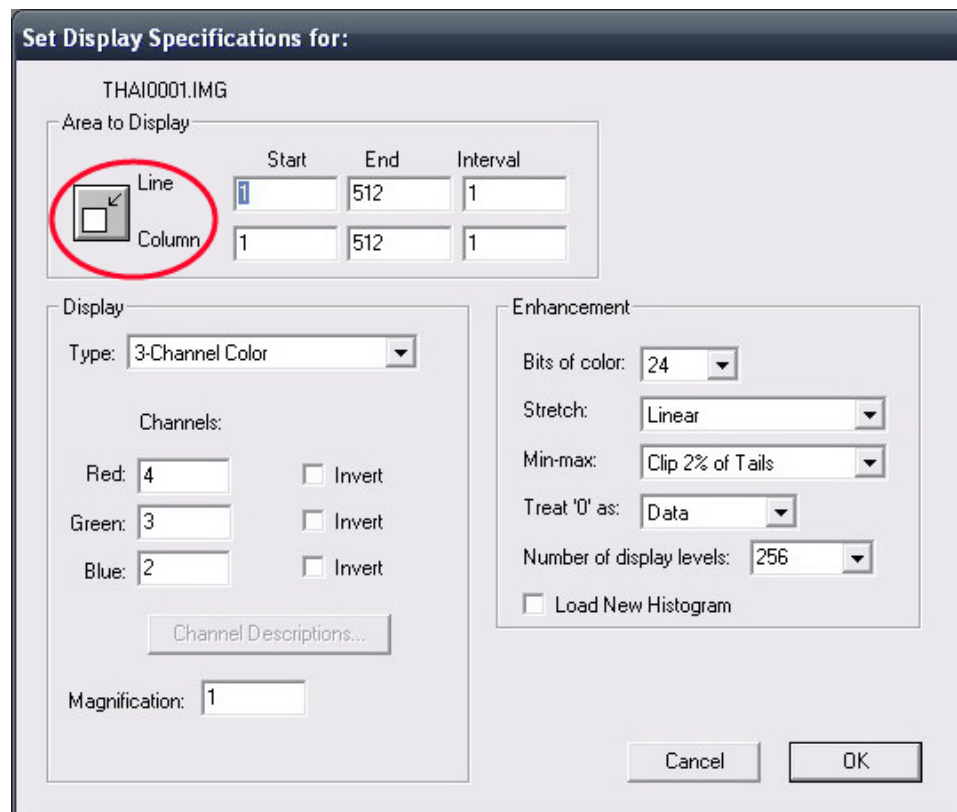
ภาพที่ 2 การวิเคราะห์สิ่งปกคลุมพื้นผิวด้วยซอฟต์แวร์ MultiSpec จากภาพถ่ายดาวเทียม LandSat 5 ระบบ TM bands แบนด์ 4, 3, 2

การเลือก/ยกเลิก พื้นที่บริเวณที่ต้องการ

- คลิกเมาท์ค้างแล้วลาก จะเกิดเส้นประสีเหลี่ยมล้อมรอบบริเวณที่ต้องการ
- หากต้องการยกเลิก ให้คลิกเมาท์บริเวณพื้นที่อื่นที่ไม่ได้ทำการเลือกไว้

การจำกัดพื้นที่บริเวณที่ต้องการ ใช้ในกรณีที่ภาพที่ศึกษามีพื้นที่ขนาดใหญ่ แต่ต้องการศึกษาแค่บริเวณเล็กๆ และต้องการไม่ให้พื้นที่ที่จำกัดคลาดเคลื่อนไปจากที่กำหนด

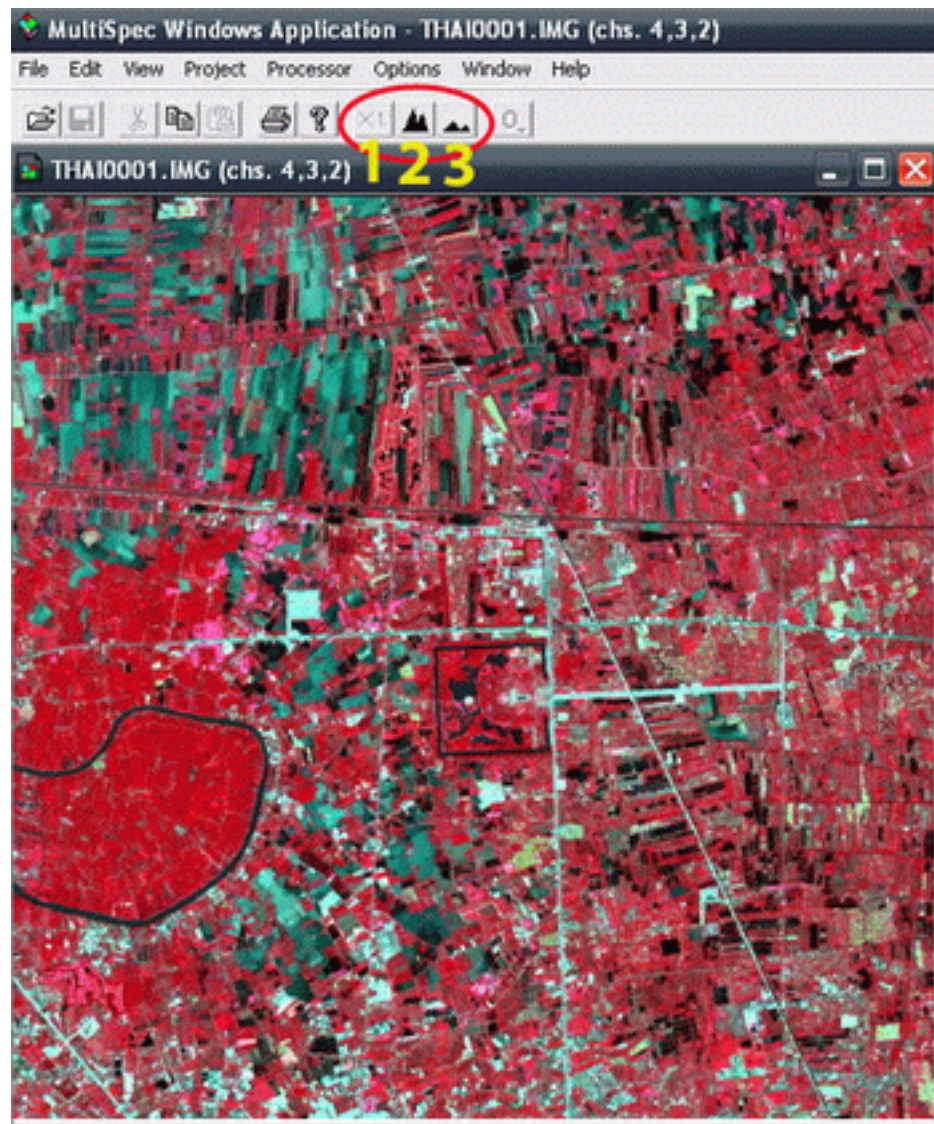
- คลิกเมาท์ค้างแล้วลาก เพื่อเลือกพื้นที่บริเวณที่ต้องการ
- เข้าเมนู Processor เลือก Display Image หรือกดคีย์ Ctrl + D
- กดรูปกล่องสี่เหลี่ยม ที่บริเวณ Area to Display 1 ครั้ง กด OK ภาพที่ได้จะมีแต่พื้นที่บริเวณที่ต้องการ

- หากต้องการยกเลิก ให้กดรูปกล่องสี่เหลี่ยมเดิมอีกครั้ง ภาพก็จะกลับมาเป็นเหมือนเดิม
- หากต้องการเซฟภาพที่ได้ เข้าเมนู File เลือก Save Image To GeoTIFF As... หรือกดคีย์ Ctrl + S จะได้ภาพที่เป็นไฟล์ .tif

การย่อ/ขยายภาพ

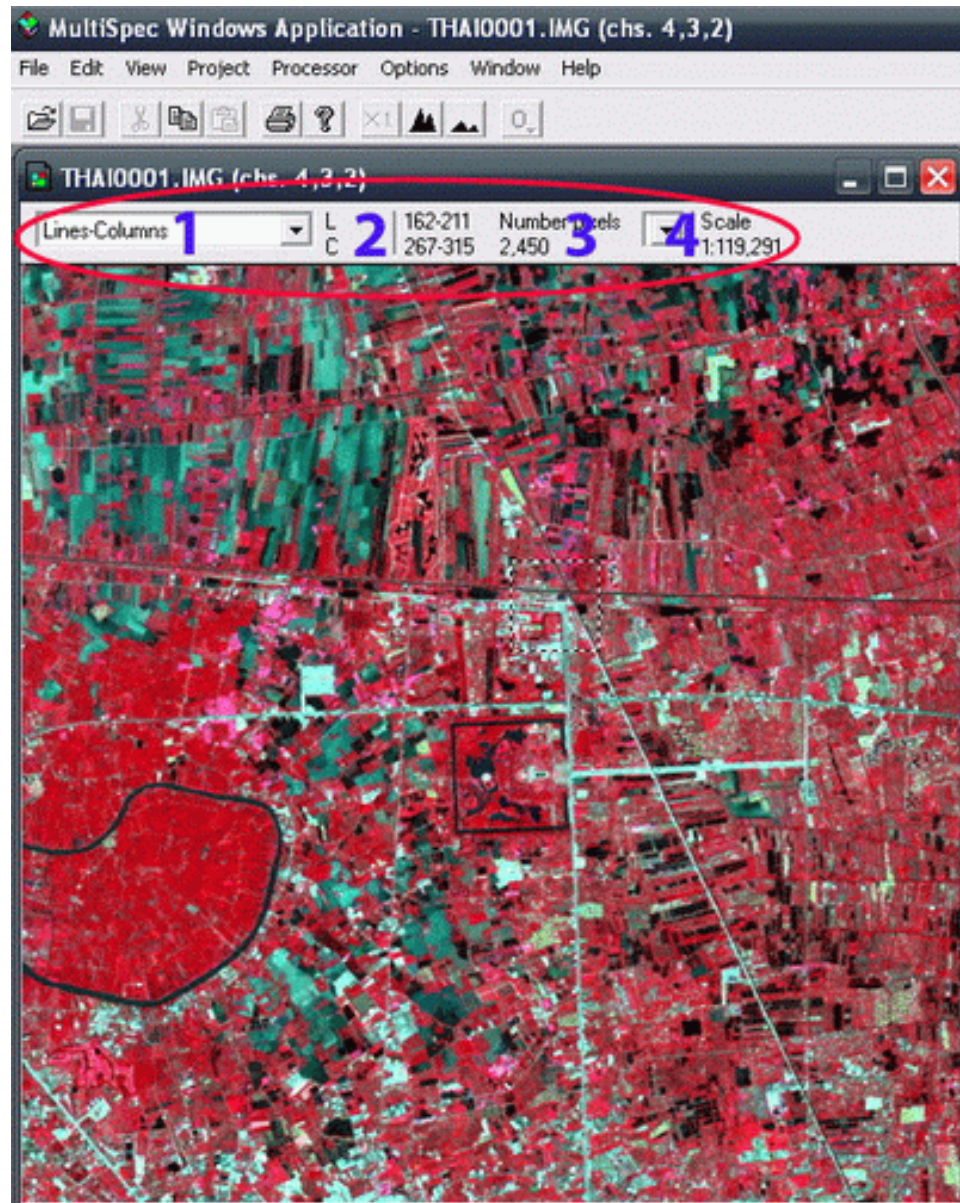
- คลิกเมาท์ค้างแล้วลาก เพื่อเลือกบริเวณที่ต้องการ

1. ใช้เมื่อย่อ/ขยายภาพแล้ว ต้องการให้ภาพกลับมามีขนาดภาพเท่าภาพเดิมก่อนที่จะมีการย่อหรือขยาย
2. ใช้ในการขยายพื้นที่บริเวณที่ต้องการ
3. ใช้ในการย่อพื้นที่บริเวณที่ต้องการ

การอ่านพิกัด นับขนาดพื้นที่/จำนวนพิกเซล

- เข้าเมนู View เลือก Coordinates View จะปรากฏแถบเครื่องมือขึ้นมาบริเวณเหนือภาพ

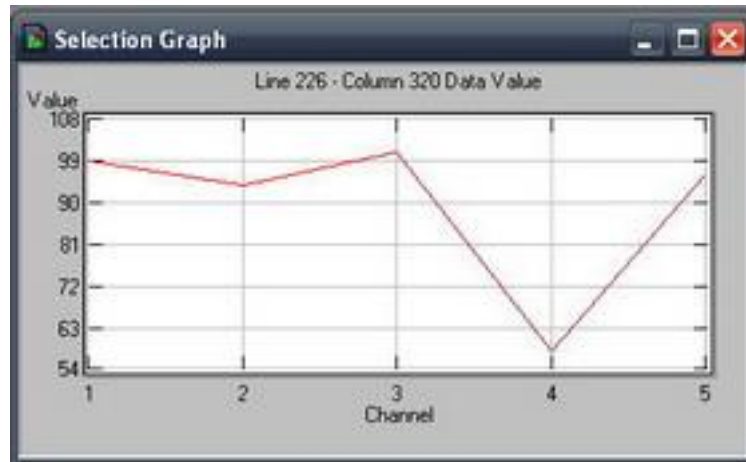

1. เลือกหน่วยที่ต้องการให้แสดงพิกัด
2. แสดงพิกัดที่เลือก (ตำแหน่งของเมาส์)
3. แสดงจำนวนพิกเซล/ขนาดพื้นที่ (ภายในกรอบสี่เหลี่ยมที่ลากเมาส์)
4. อัตราส่วนของของภาพ (กำลังขยาย)

- คลิกเมาส์ค้างแล้วลาก เพื่อเลือกพื้นที่บริเวณที่ต้องการทราบพิกัด หรือนับขนาดพื้นที่/จำนวนพิกเซล
- อ่านค่าที่ปรากฏบนแถบเครื่องมือ

การแสดงผลของสิ่งปกคลุมพื้นที่ (Land Cover)

- เข้าเมนู Window เลือก New Selection Graph

ด้านบนจะแสดงพิกัด Line และ Column ของบริเวณพื้นที่ที่เลือก

แกนนอนแสดง Band 1 ถึง 5 (Channel)

แกนตั้ง แสดงความเข้มของรังสี

- การอ่านกราฟ เริ่มอ่านจากแกนนอน โดยอ่านแบนด์ที่ต้องการและลากไปยังแนวตั้ง ซึ่งเป็นความเข้มของรังสี ก็จะทำให้ทราบว่าแบนด์นั้นๆ สะท้อนหรือดูดกลืนรังสีได้มากน้อยเพียงใด

การบันทึกไฟล์

- บันทึกเป็นไฟล์ภาพ ให้กดปุ่ม Print Screen บนคีย์บอร์ด นำไป Paste ในโปรแกรม ACDSsee
- บันทึกเป็นไฟล์ .tif เข้าเมนู File เลือก Save Image To GeoTIFF As... หรือกดคีย์ Ctrl + S

ผนวก ก คุณสมบัติของเซนเซอร์ที่ใช้ในดาวเทียม LandSat

ดาวเทียม	ปล่อยขึ้นสู่อวกาศ	หมดอายุการใช้งาน	RBV Bands	MSS Bands	TM Bands	วงโคจรระดับสูง
LandSat - 1	23 ก.ค.15	6 ม.ค.21	1 – 3 ภาพเดียวกัน	4 - 7	ไม่มี	18 วัน 900 กม.
LandSat - 2	22 ม.ค.18	25 ก.พ.25	1 – 3 ภาพเดียวกัน	4 - 7	ไม่มี	18 วัน 900 กม.
LandSat - 3	5 มี.ค.21	31 มี.ค.26	A – D ภาพเคียงข้าง	4 – 8 ^A เครื่องเสียบ	ไม่มี	18 วัน 900 กม.
LandSat - 4	16 ก.ค.25 ^B	–	ไม่มี	1 - 4	1 - 7	16 วัน 705 กม.
LandSat - 5	1 มี.ค.27	–	ไม่มี	1 - 4	1 - 7	16 วัน 705 กม.
LandSat - 6	5 ต.ค.36	การปล่อยล้มเหลว	ไม่มี	ไม่มี	1 – 7 และ ETM	16 วัน 705 กม.
LandSat - 7	15 เม.ย.42	–	ไม่มี	ไม่มี	1 – 7 และ ETM+	16 วัน 705 กม.

หมายเหตุ: ^A Band 8 (10.4 – 12.6 μm) ชำรุดเมื่อปล่อยขึ้นสู่อวกาศ

^B การส่งข้อมูล TM ล้มเหลว ตั้งแต่ สิงหาคม 2537

ที่มา: Lillesand, Ralph W. Kiefer, 1999

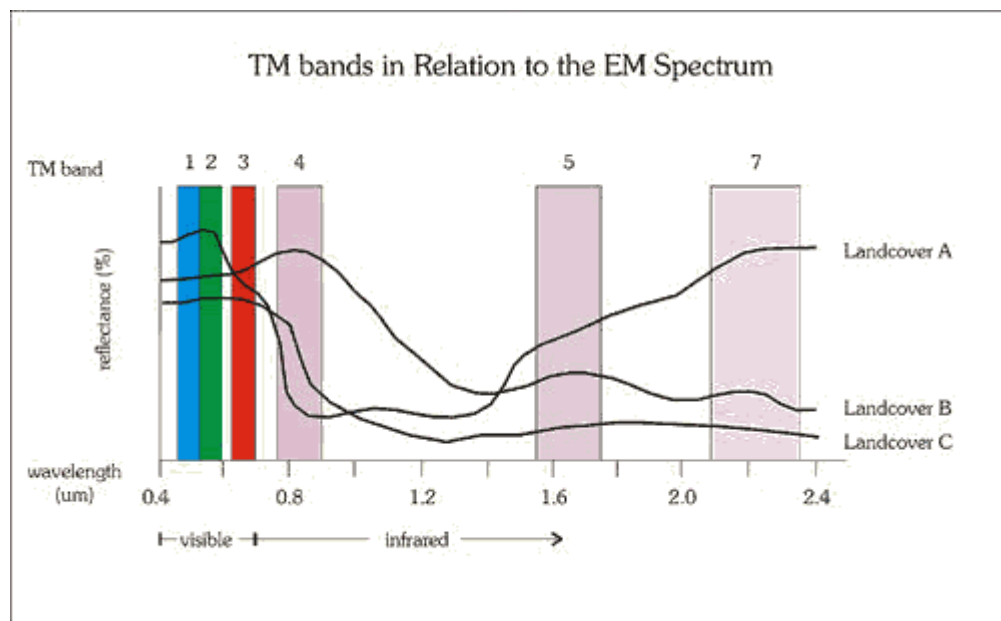
ผนวก ข เซนเซอร์ที่ใช้บนดาวเทียม LandSat 1 – 7

เซนเซอร์	LandSat	แบนด์, ความยาวคลื่น (μm)	รายละเอียด (m)
Return Beam Vidicon (RBV)	1, 2	0.475 - 0.575	80
		0.580 - 0.680	80
		0.690 - 0.830	80
	3	0.505 - 0.750	30
Multi Spectral Scanner (MSS)	1 - 3	แบนด์ 4, 0.5 - 0.6	79
		แบนด์ 5, 0.6 - 0.7	79
		แบนด์ 6, 0.7 - 0.8	79
		แบนด์ 7, 0.8 - 1.1	79
	4 - 5	แบนด์ 1, 0.5 - 0.6	82
		แบนด์ 2, 0.6 - 0.7	82
		แบนด์ 3, 0.7 - 0.8	82
		แบนด์ 4, 0.8 - 1.1	82
Thermal Mapper (TM)	4, 5	แบนด์ 1, 0.45 - 0.52	30
		แบนด์ 2, 0.52 - 0.60	30
		แบนด์ 3, 0.63 - 0.69	30
		แบนด์ 4, 0.76 - 0.90	30
		แบนด์ 5, 1.55 - 1.75	30
		แบนด์ 6, 10.4 - 12.5	120 ^A
		แบนด์ 7, 2.08 - 2.35	30
Enhanced Thermal Mapper Plus (ETM+)	7	TM Bands	30
		แบนด์ 6, 10.4 - 12.5	60
		แบนด์ 8, 0.50 - 0.90	15

หมายเหตุ: ปรับให้มาตราส่วนของภาพให้เท่ากับรายละเอียด 30 m จึงได้ภาพหยาบ

ผนวก ก คุณสมบัติของ Thermal Mapper Spectrum Bands ของดาวเทียม Landsat

Band	ความยาวคลื่น (μm)	แสง	การประยุกต์ใช้งาน
1	.45 - .52	Blue	ตรวจสอบคุณภาพน้ำ คุณลักษณะแตกต่างของสภาพดิน พืชพรรณ ป่าไม้ และพื้นที่การเกษตร
2	.52 - .60	Green	วัดการสะท้อนแสงสูงสุดของพืชสีเขียว
3	.63 - .69	Red	ตรวจวัดการดูดกลืนของคลอโรฟิลล์
4	.76 - .90	Near IR	จำแนกประเภทของพืชพรรณ มวลชีวภาพ คุณลักษณะแตกต่างของคุณภาพน้ำ และความชื้นของดิน
5	1.55 - 1.75	Mid IR	ตรวจวัดความชื้นของพืช และความชื้นของดิน วิเคราะห์ความแตกต่างของหิมะภายในเมฆ
6	10.4 - 12.5	Thermal IR	วิเคราะห์พืชพรรณ คุณลักษณะแตกต่างของความชื้นของดิน ตรวจจับความร้อน
7	2.08 - 2.35	Mid IR	คุณลักษณะแตกต่างของประเภทหินแร่ และตรวจจับความชื้นของพืชพรรณ

กราฟแสดงแบนด์ต่างๆ ของเซนเซอร์ Thermal Mapping บนดาวเทียม Landsat

ที่มา: Satellite Impressions, 2004